

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 285/2023-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného JUDr. Romanom Frnčom, advokátom, Thurzova 5, Košice, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 3 T 6/2018 v časti rozhodovania o náhrade trov povinnej obhajoby takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 3 T 6/2018 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Prešov **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 3 T 6/2018 konal bez zbytočných prieťahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie **2 000 eur**, ktoré mu **j e** Okresný súd Prešov **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Prešov **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia **663,57 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou, prijatou ústavným súdom uznesením č. k. I. ÚS 285/2023-17 z 18. mája 2023 na ďalšie konanie, domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva

na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní označenom v záhlaví tohto uznesenia. V petite ústavnej sťažnosti žiada, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov. Požaduje tiež priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 2 500 eur, ako aj náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že opatrením okresného súdu zo 16. októbra 2015 bol sťažovateľ ustanovený za obhajcu maloletému [REDAKOVANÉ] v špecifikovanej trestnej veci. Uznesením okresného súdu č. k. 3 T 6/2018 z 23. apríla 2018 (ktoré nadobudlo právoplatnosť 26. septembra 2018) bola trestná vec postúpená Okresnému úradu Prešov (ďalej len „okresný úrad“) na prejednanie priestupku. Spis bol okresnému úradu postúpený 5. apríla 2019.

3. Sťažovateľ podaním z 24. mája 2019 vyčíslil trovy povinnej obhajoby na sumu 1 822,67 eur. Vzhľadom na nečinnosť okresného súdu podal 19. januára 2021 sťažnosť na prietahy podľa zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. V odpovedi z 15. februára 2021 predseda okresného súdu konštatoval, že vo veci sťažovateľa nebolo možné rozhodnúť v zákonnej lehote z dôvodu vysokého nápadu vecí a nedostatočného počtu vyšších súdnych úradníkov, a uviedol, že spis bol vyžiadany od okresného úradu a po jeho doručení bude o trovách rozhodnuté.

4. O náhrade trov povinnej obhajoby okresný súd doteraz nerozhodol. Na základe žiadosti o zapožičanie spisu okresný úrad okresnému súdu oznámil, že predmetný spis prevzal (priestupkové konanie je vedené pod č. OU-PO-OVVS2-2019/035880, Pr. 558/2019/Ma), avšak nie je ho možné dohľadať.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ argumentuje tým, že

a) okresný súd bol podľa § 553 ods. 3 Trestného poriadku povinný o návrhu na priznanie odmeny obhajcu za obhajobu v trestnom konaní rozhodnúť v lehote 30 dní od jeho podania. Okresný súd pritom v takej jednoduchej veci nerozhodol ani po uplynutí troch rokov a deviatich mesiacov (v čase podania ústavnej sťažnosti);

b) sťažovateľ považuje za primerané, aby mu bolo v tejto veci priznané finančné zadost'učinenie vo výške 2 500 eur, keďže ide o extrémnu nečinnosť okresného súdu a k jej odstráneniu nevedlo ani podanie sťažnosti na prietahy predsedovi okresného súdu. Za obhajcu bol ustanovený z úradnej moci, vykonal riadnu obhajobu, no doteraz mu odmena za ňu nebola priznaná. Plynutím času pritom vysoká inflácia znehodnotila podstatnú časť odmeny za povinnú obhajobu.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Z vyjadrenia okresného súdu vyplýva, že vzhľadom na postúpenie spisu okresnému úradu nemohol rozhodnúť o trovách právneho zastúpenia sťažovateľa, keďže fyzicky nedisponoval

spisom a nemohol verifikovať údaje vo vyčíslení. Po opakovaných žiadostiach o zapožičanie spisu vyšlo najavo, že okresnému úradu sa spis nepodarilo dohľadať. Okresný súd nedisponuje informáciou, či na okresnom úrade bola začatá rekonštrukcia spisu.

III.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ v reakcii na vyjadrenie okresného súdu poukázal na to, že úkony v prípravnom konaní sú zaznamenané v rovnopise vyšetrovacieho spisu vedeného na Obvodnom oddelení Policajného zboru Prešov-Juh, v ktorého vyžiadaní okresnému súdu nič nebránilo. Rovnako poukazuje na skutočnosť, že okresnému úradu mal byť predložený len vyšetrovací spis, a súdny spis je podľa presvedčenia sťažovateľa stále na okresnom súde. Bez ohľadu na uvedené okresnému súdu nič nebránilo v tom, aby priamo od sťažovateľa vyžiadal dôkazy o vykonaných úkonoch.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania vo veci ústavnej sťažnosti, keďže na základe podaní okresného súdu a sťažovateľa dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

9. Podstatou argumentácie sťažovateľa je námietka porušenia označených práv podľa ústavy a dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, ktorý o jeho návrhu na priznanie odmeny a náhrady hotových výdavkov nerozhodol v lehote 30 dní podľa § 553 ods. 3 Trestného poriadku.

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (napr. I. ÚS 264/2021).

11. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa sporová strana obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

12. Pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy si ústavný súd osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť. Článok 6 ods. 1 dohovoru možno aplikovať aj na rozhodovanie o trovách konania za predpokladu, že predmetom konania bolo rozhodovanie o občianskych právach a záväzkoch alebo o oprávnenosti trestného obvinenia (porovnaj rozsudky ESLP vo veciach *Robins proti Spojenému kráľovstvu* z 23. 9. 1997, *Beer proti Rakúsku* zo 6. 2. 2001, porovnaj tiež *Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M.*

Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2012. s. 604.). Obdobne aj ústavný súd uviedol, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (m. m. IV. ÚS 604/2018). Aj na konanie o trovách konania sa takto vzťahujú garancie vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 dohovoru, resp. z čl. 48 ods. 2 ústavy, t. j. povinnosť súdu rozhodnúť o trovách konania v primeranej lehote, resp. bez zbytočných priet'ahov.

13. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 272/04, III. ÚS 130/2020, I. ÚS 250/2020) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie strany sporu a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria považuje aj povahu prerokúvanej veci. K vzniku zbytočných priet'ahov v konaní pred všeobecným súdom môže pritom dôjsť nielen jeho nečinnosťou, ale aj jeho neefektívnou, resp. nesústredenou činnosťou (napr. II. ÚS 29/2023).

14. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o trovách konania – o odmene obhajcu za poskytnuté právne služby obžalovanému v trestnom konaní, tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. V prerokúvanej veci nie je prítomný prvok skutkovej alebo právnej zložitosti veci.

15. Správanie sťažovateľa ako obhajcu, o ktorého odmene rozhodoval okresný súd v napadnutom konaní, je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom. Ústavný súd po zhodnotení tohto kritéria dospel k záveru, že správanie sťažovateľa nemalo vplyv na celkovú dĺžku napadnutého konania v časti rozhodovania okresného súdu o odmene obhajcu.

16. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu. Ústavný súd konštatuje, že z ústavnej sťažnosti ako aj vyjadrenia okresného súdu vyplýva, že sťažovateľ vyčíslil odmenu a náhradu hotových výdavkov podaním z 27. mája 2019. O tomto návrhu okresný súd do prerokovania veci ústavným súdom nerozhodol. Z uvedeného je nepochybné, že okresný súd nerozhodol v lehote 30 dní od podania návrhu podľa § 553 ods. 3 Trestného poriadku. V prejednávanej veci je pritom zrejmé, že uvedená lehota bude prekročená vo výraznom rozsahu (v čase rozhodovania ústavného súdu uplynuli od vyúčtovania trov povinnej obhajoby viac ako štyri roky). Prekročenie zákonnej lehoty na rozhodnutie o trovách konania v takom výraznom rozsahu nie je ústavne akceptovateľné.

17. Ústavný súd v skutkovo a právne podobných veciach (IV. ÚS 173/2023, I. ÚS 279/2019, IV. ÚS 129/2019, IV. ÚS 274/2021) považoval za relevantné, že v týchto prípadoch ide o odmenu sťažovateľa za vykonanú službu. Prostredníctvom činnosti sťažovateľa štát realizuje právo na právnu pomoc, resp. právo na obhajobu – a to aj v prípadoch povinnej obhajoby (§ 37 Trestného poriadku). Podanie návrhu na priznanie trov právneho zastúpenia možno vnímať ako vystavenie faktúry s lehotou splatnosti. Je oprávnením štátu prostredníctvom okresného súdu skontrolovať správnosť vyúčtovania, rovnako je ale povinnosťou štátu v primeranej lehote rozhodnúť o priznaní trov právneho zastúpenia. Nerozhodnutie o trovách právneho zastúpenia výrazne po lehote ustanovenej zákonom vytvára stav, keď sťažovateľ poskytne službu vopred a ide o službu, na ktorej poskytnutí má sám štát záujem, s tým, že štát jednostranne vnúti poskytovateľovi služby

(advokátovi) zjavne neprimeranú lehotu splatnosti za poskytnuté služby, ktorá je navyše v rozpore so zákonom.

18. Pokiaľ ide o obranu okresného súdu spočívajúcu v postúpení spisu okresnému úradu na prejednanie priestupku a následnú pravdepodobnú stratu spisu okresným úradom, túto ústavný súd nemôže akceptovať. Strata spisu nezavahuje okresný súd zodpovednosti za vzniknuté prieťahy v konaní (m. m. I. ÚS 318/2022). Strata súdneho spisu, pokiaľ vyplýva z činnosti štátneho orgánu (nielen súdu), nemôže ísť „objektívne vzaté“ na ujmu účastníka, ktorý sa v súdnom konaní domáha ochrany svojich práv. Rovnako potom ani obdobie, počas ktorého je spis rekonštruovaný, nesmeruje zo strany súdu „objektívne vzaté“ k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej tých práv, kvôli ktorým sa osoba (sťažovateľ) obrátila na súd, aby o jej veci rozhodol (III. ÚS 309/06).

19. Na podklade uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom. Na tomto základe rozhodol, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Príkaz konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

20. V čase rozhodovania ústavného súdu nebolo vo veci stále o návrhu sťažovateľa rozhodnuté, preto ústavný súd formuloval príkaz okresnému súdu konať v zmysle predloženého petitu ústavnej sťažnosti (bod 2 výroku tohto nálezu).

21. Okrem vyslovenia porušenia svojich práv sa sťažovateľ v sťažnostnom návrhu domáha, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 2 500 eur. Svoj návrh odôvodňuje tým, že ako ustanovený obhajca nemá priznanú náhradu trov povinnej obhajoby viac ako 3 roky a 9 mesiacov (v čase podania ústavnej sťažnosti) a zároveň plynutím času inflácia znehodnotila podstatnú časť týchto trov.

22. Ústavný súd vzhľadom na okolnosti posudzovanej veci považoval za potrebné priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie, majúc pritom na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie ujmy pocitovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, nie získanie iného majetkového prospechu. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

23. Pri ustálení sumy finančného zadosťučinenia priznaného sťažovateľovi ústavný súd prihliadal primárne na celkovú dĺžku časti napadnutého konania týkajúcej sa rozhodovania o náhrade trov povinnej obhajoby v trvaní viac ako 4 rokov (2 000 eur). V prejednávanej veci zároveň nevhliadol žiadnu okolnosť, ktorá by zakladala dôvod na zníženie tejto sumy. Vzhľadom na uvedené rozhodol o priznaní finančného zadosťučinenia sťažovateľovi v sume 2 000 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšku požadovaného primeraného finančného zadosťučinenia ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovelo (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.
Trovy konania

24. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 663,57 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

25. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu a priznal náhradu za tri právne úkony, t. j. prevzatie a prípravu zastupovania, podanie ústavnej sťažnosti a vyjadrenie sťažovateľa k vyjadreniu okresného súdu, vykonané v roku 2023. Pri výpočte trov konania vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2023 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky predstavuje sumu 208,67 eur a režijný paušál 12,52 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky).

26. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia (bod 4 výroku tohto nálezu) je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 15. augusta 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu